

A Kortárs áprilisi számában recenzió jelent meg az általam szerkesztett és részben írott *Poszt-posztmodern* című kötetéről (András Sándor: *A batárbúzás dilemmái*. 1998/4. 101–108.). Ebben több, betű szerint mérhetően valótlan állítás szerepel.

A recenzió 107–108. oldalán a következő szöveg olvasható: „A »magyar posztmodern«-nel foglalkozó rész egyébként is hihetetlenül hiányos. Nem esik szó a képzőművészetek terén Erdélytől Szentjóbyn át Jovánovics Györgyig és Pethő Bertalanig, a zene terén Ligetitől Jeneyig, Kurtáig és Szabados Györgyig senkiről, az irodalomban pedig – ami Pethő szerint maga a magyar posztmodern – szintén hiányzik szinte az egész szóba hozható vonulat. Azzal ugyanis igen keveset tett Pethő, hogy Kulcsár Szabó Ernőtől bevett egy tanulmánytöredéket Esterházyról, és hogy egész más helyen, a maga transzfer-tanulmányában kb. két oldalon át (496–498. o.) foglalkozik Tandori »madárzsoké« kifejezésével. Kukorellytől és Parti Nagy Lajostól Garacziig, Kemenes Géfin Lászlótól Podmaniczky Szilárdig, Marno Jánostól Kemény Istvánig, Vitéz Györgytől és Baránszky Lászlótól Tolnai Ottóig és Kovács András Ferencig egy szó sem olvasható senkiről, hogy csak néhány, gyakran »posztmodern«-nek titulált szerzőt említsek.”

Ebből a tizenkilenc fős hiánylistából, melynek leminősítő jelentőségét ismételtelen hangsúlyozza a recenzió szerzője, tíz fő szerepel a *Poszt-posztmodern* kötetben.

Kukorelly Endréről négy oldal terjedelmű (566–569. o.) saját írás olvasható. Kukorelly Endréről ír ezenkívül – szintén a könyv *Magyar Posztmodern* című blokkjában – Czako Gábor, Kibédi Varga Áron és Lázár Imre (524., 559., 581. o.). Írok továbbá Kukorelly Endréről én magam is. Idézek az egyik verséből a 482. oldalon, a *Magyar Posztmodern* című írásomban, majd ugyanennek a *Megjegyzés* szakaszában (488. o.) kétszer is emlitem Kukorellyt. Egyszer mint olyan szerzőt, akinek az írásából merítettem, másodszer pedig utalok a szövegemben tőle vett idézetre, és megnevezem ennek az idézetnek a forrását. Parafrazeálok továbbá Kukorellynek ezt az idézett mondását *A művészetek filozófiájáról a posztmodern korban* című írásom egyik kontextusában (305. o.), és az ehhez az írásomhoz fűzött jegyzetekben utalok ennek a parafrázisnak az eredetére – Kukorelly megnevezésével – és a *Poszt-posztmodern* kötetben másutt is szereplő értelmezésére (369. o., 80. j.).

Podmaniczky Szilárd ugyancsak a saját írásával szerepel a *Poszt-posztmodern* kötetben, méghozzá egy teljes oldal terjedelemben (605. o.). Kiemelem továbbá én magam Podmaniczky szerintem jelentős munkásságát a *Magyar Posztmodern* című írásom *Megjegyzés* szakaszában (488. o.), és olvasható Podmaniczky Szilárd rövid életrajza a *Poszt-posztmodern* kötet 666. oldalán, *A szerzőkről* című *Függelék*ben.

Szentjóby, Kurtág György, Szabados György és Jeney Zoltán szerepel a *Poszt-posztmodern* 582. oldalán.

Parti Nagy Lajosról szó van a recenzeált kötet 581. oldalán és – jegyzetben – az 530. oldalon.

Garaczi László szintén azok között a szerzők között szerepel, akiket felsoroltam a *Magyar Posztmodern* című írásom *Megjegyzés* szakaszában a számomra ennek az írásnak a készítésekor fontos szerzőkként (488. o.). Ír továbbá Garacziról Kulcsár Szabó Ernő (571. o.) és Lázár Imre (581. o.), és olvasható Garaczi neve – jegyzetben – az 530. oldalon.

Kovács András Ferencet felsorolom azon szerzők között, akiktől impulzust kaptam a *Magyar Posztmodern* című szövegem készítésekor (488. o.). Ebben kétszer idézek tőle (484–485. és 486. o.), majd írásom *Megjegyzés* szakaszában megnevezem és pontosítom a két idézet forrását. Kovács András Ferencsel hosszabban foglalkozom („magánmitológia”, „nehéz médium” stb.) a *Magyar Posztmodern* című szövegemhez csatolt *Transzfer és metafora* című írásomban – ezt az írásomat tételesen megemlíti különben Tandori kapcsán a recenzió írója a recenzió 107. oldalán (idézve a mostani *Helyreigazítás* elején) –, az ott tőle vett két idézetet pedig megnevezem és pontosítom a *Transzfer és metafora* című szöveg jegyzeteiben (128. és 129. jegyzet az 515. o.-on). A *Poszt-posztmodern* könyv *Parakrif* című fejezetében kiemelt helyen szerepel egy Kovács András Ferenc-versből vett idézet (631. o.) és egy Kovács András Ferenc-vers parafrázisa (639. o.). E fejezethez – jellegének megfelelően – nem csatlakoznak ugyan *Jegyzetek*, a *Magyar Posztmodern* című írásom *Megjegyzés* szakaszában azonban (488. o.) előreutalva megnevezem a *Parakrif*-beli versidézet szerzőjét és forrását. – Foglalkozik továbbá a *Poszt-posztmodern* kötet *Magyar Posztmodern* című blokkjában Kovács András Ferencsel Kibédi Varga Áron (559. o.), Kulcsár Szabó Ernő (571. o.) és Lázár Imre (581. o.).

A *Poszt-posztmodern* kötetből hiányolt szerzők listáján én magam is szerepelek, noha a recenzióban az is olvasható (102. o.), hogy a „könyvnek kb. egyharmada származik” tőlem. Szűkebb körben, a képzőművészek között szerepelek ugyan a mostani írás elején idézett hiánylistán, de hát nem vagyok képzőművész. „Fotóművész” címem van; a fotóművészet azonban szerintem nem (mint ahogyan sokak szerint sem) képzőművészet, vagy ha mégis ide kell érteni a hiánylista szerint, akkor kénytelen vagyok megemlíteni, hogy vannak a *Poszt-posztmodern* kötetben tőlem származó fotók, és ezek szerzőjeként meg is vagyok nevezve a kötetben (*Műmelléletek* című lista a kötet 670. oldalán, továbbá 710. oldal és a borító hátsó fülszövege).

Történetesen az én fotóm a *Poszt-posztmodern* kötet XV. műmellékletén látható *A Föld Napja* c. kép is. Ezzel a képpel több mint fél oldalon foglalkozik a recenzió (105–106.). Nincs azonban leírva a recenzióban, hogy a *fotó tőlem származik*, noha a nevem olvasható a XV. műmellékleten a fotó alatt, továbbá a 670. o. műmellékletlistáján is. Viszont ellenem van kiélezve – az én háromszori nevesítésemmel, mint aki a *Poszt-posztmodern* négy tanulmányának írója – a képről szóló, recenzióban közölt (105–106. o.) elemzés. Mentegetőznöm kell amiatt, hogy annyit foglalkozom itt saját magammal, de a hiánylista tárgyalása kényszerít rá. Tehát pontosítva: a hiánylista szerint nem szerepelek („a képzőművészetek terén”) a kötetben, viszont hosszan szól a recenzió egy történetesen általam készített és a kötet esztétikai fejezetének egyik illusztrációjaként általam közölt fotóról, a kötetben a fotó alá írt nevem említése nélkül, viszont a fotót ellenem felhozva („Pethő mindenekelőtt elméletekkel kíván foglalkozni, azokat igyekszik kívülről megközelíteni, hogy megszabadulhasson tőlük és rajtuk át a környezet kellemetlen tényeitől [...]”).

A hiánylistában a recenzió által hiányolt tíz szerző könyvbeli szereplésének a dokumentálása után két további, szintén betű szerint valótlan állítással foglalkozom még.

„Egy Pethő dicsérte szerzőpáros, Steven Best és Douglas Kellner könyve szerint [...] »(p)osztmodern elméleteket fel lehet használni [...] a marxi elmélet fejlesztésére vagy denunciálására [...]» (102. o.) Best és Kellner szóban forgó könyvére a *Poszt-posztmodern* kötet 194. oldalán olvasható utalás, egyébként a szerzőpárosnak a neve sem kerül másutt szóba. Ezen az oldalon azonban *nem én hozom szóba*, hanem Jennifer Wicke és Margaret Ferguson, akik a kötetben szereplő saját írásukban (193–194. o.) tárgyalják Best és Kellner említett könyvét.

Az iménti valótlan állítás a recenzióknak e mondatát követi: „Pethő célzásai szerint – véleményként a Kortárs 1997. szeptemberi számában közreadott levélváltásban mondja ki egyértelműen – a posztmodern balos, mondjuk posztmarxista.” (102. o.) Ilyen célzást azonban a *Poszt-posztmodern* kötetben nem tettem sehol. A most idézett mondatot követő, az előbbi bekezdésben az imént idézett mondat valótlan állítása a nekem alaptalanul tulajdonított célzást viszi tovább. (Zárójelben megjegyzem, hogy a Kortárs 1997/9. számában olvasható levélváltást a Roshod Jenny és Vay Tamás név jegyzi. Nemcsak ennek a Kortárs-számnak az 1. oldalán, ahol a levélváltás szövege kezdődik, hanem az *E számunk szerzői* rovatban is, a 117. oldalon. Ezt a körülményt a recenzió szerzője nem jelzi. Egyébként „a posztmodern balos, mondjuk posztmarxista” vélemény az említett levélváltásban sem szerepel, amihez még hozzájön a távolságtartásom: a levélváltásra egy harmadik, saját nevemmel jegyzett szöveg reflektál az időközben megjelent *A filozófia híg moszléka* c. kötetemben, amely a levélváltás teljes szövegét is tartalmazza.)

Ez a zárójeles megjegyzésem részben már az értelmezésekre tartozna. A vitának elejét veszik azonban a valótlan állítások, melyek közül most csak a betű szerint, egzakt módon „mérhetőket” soroltam fel. Mérhetőségüket megkönnyíti a *Poszt-posztmodern* kötet név- és tárgymutatója, továbbá tartalomjegyzéke is. A hiánylistán szereplő szerzők *Poszt-posztmodern* kötetbeli előfordulásának megállapításához akár el sem kell olvasni a könyvet: ellenőrizhető a szereplésük a névmutatóban; Kukorelly és Podmaniczky neve a tartalomjegyzékben is.

Pethő Bertalan